

Sygn. akt V ACa 1013/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – Wydział V Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jacek Grela
Sędziowie:	SA Maria Sokołowska SA Maryla Domel-Jasińska (spr.)
Protokolant:	stażysta Aleksandra Ćwiek

po rozpoznaniu w dniu 23 stycznia 2013 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa P. D.

przeciwko A. D.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w (...)

z dnia 24 września 2012 r. sygn. akt I C 138/12

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie II (drugim) w ten sposób, że zasądza od pozwanej na rzecz powoda ustawowe odsetki od kwot:

- 100.000 złotych za okres od 26 stycznia 2012 roku do 24 września 2012 roku, płatne do dnia 24 października 2012 roku,

- 39.875 złotych za okres od 26 stycznia 2012 roku do 24 września 2012 roku, płatne do dnia 29 czerwca 2013 roku,

- 39.875 złotych za okres od 26 stycznia 2012 roku do 24 września 2012 roku, płatne do dnia 31 grudnia 2013 roku,

oddalając powództwo w pozostałej części;

2. oddala apelację w pozostałym zakresie;

3. zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt V ACa 1013/12

UZASADNIENIE

Powód P. D. wniósł pozew przeciwko pozwanej A. D. domagając się zasądzenia na swoją rzecz od pozwanej kwoty 277.667 zł z ustawowymi odsetkami oraz zwrotu kosztów procesu.

Uzasadniając swoje żądanie powód wskazał, że jest spadkobiercą ustawowym po K. D., zaś spadek w całości na podstawie testamentu nabyła pozwana A. D.. Wartość masy spadkowej powód określił na kwotę 1.110.667zł, zaś wartość zachowku na kwotę 277.667zł.

Pozwana na rozprawie w dniu 20 września 2012r. uznała powództwo do kwoty 179.750 zł i wniosła o rozłożenie należności na raty.

Sąd Okręgowy w (...) wyrokiem z dnia 24 września 2012r. zasądził od pozwanej A. D. na rzecz powoda P. D. kwotę 179.750zł płatną w ratach:

- 1) kwota 100.000zł w terminie do 24 października 2012r.,
- 2) kwota 39.875zł w terminie do 29 czerwca 2013 r. ,
- 3) kwota 39.875zł. w terminie do 31 grudnia 2013r.,

z ustawowymi odsetkami w przypadku uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat, bieżącym od dnia następującego po terminie płatności do dnia zapłaty, zaś w pozostałej części oddalił powództwo oraz nakazał pobrać od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w (...) z zasądzonych roszczenia kwotę 5.204zł tytułem kosztów sądowych, odstąpił od obciążania pozwanej pozostałą częścią kosztów sądowych oraz zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 1.181zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Powyższy wyrok Sąd I instancji oparł na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

Pozwana jest spadkobiercą testamentowym zmarłego K. D. Gdyby spadkodawca nie sporządził testamentu, to z ustawy dziedziczyłyby jego dzieci – powód i pozwana .

Podstawę do obliczenia zachowku stanowiły:

- 1) należność za sprzedaż działek na podstawie umowy z dnia 14 maja 2009r. w wysokości 100.000zł;
- 2) należność za grunty przeznaczone na budowę drogi przez gminę w wysokości 20.000zł;
- 3) darowizna od spadkodawcy na rzecz pozwanej z przeznaczeniem na kupno samochodu w wysokości 20.000zł;
- 4) udział wynoszący 5/6 w nieruchomości położonej w Z. przy ul. (...).

Wartość rynkowa udziału wynoszącego 5/6 w nieruchomości położonej przy ul. (...) w Z. wynosi 579.000zł. Na grunt ten składają się trzy działki o numerach : (...), (...), (...). Na cenę tego gruntu ma wpływ to, że nie tworzą one jednej spójnej całości, lecz są rozproszone i mają one nieregularne kształty. Przeznaczeniem działki nr (...) może być tylko uzupełnienie powierzchni sąsiednich działek, o ile ktoś zechce ją w tym celu kupić. Wycenie podlega tylko całość, czyli działka przekraczająca powierzchnię jednego hektara. Na tej powierzchni nie są bowiem wydzielone działki budowlane. Dokonanie ich wydzielenia będzie powodować dodatkowe koszty. Możliwe jest uzyskanie trzech , maksymalnie czterech – pięciu takich działek na tym gruncie. Na najatrakcyjniejszej działce nr (...) znajduje się budynek mieszkalny objęty ochroną konserwatorską. Jego stan techniczny jest zły. Nabywca musiałby zainwestować w jego remont lub zburzyć go i podstawić od nowa w takiej samej formie. Działka nr (...) ma niekorzystny kształt. Przez jej środek będzie przebiegać ogólnodostępna droga prowadząca do innych posesji. Przez tę działkę biegnie także linia energetyczna z pasem ochronnym o szerokości 13 metrów. Do gruntu jest doprowadzony prąd, woda i kanalizacja. Teren na którym znajdują się działki jest przeznaczony na działalność rolniczą, nie jest „odrolniony”. W

planie zagospodarowania przestrzennego przewiduje się jego przeznaczenie pod budownictwo jednorodzinne. Teren ten nie jest atrakcyjny dla nabywcy. Jego sprzedaż może potrwać nawet półtora roku.

Sąd Okręgowy wskazał, że na gruncie niniejszej sprawy nie było sporne, że powodowi przysługuje prawo do zachowku, a pozwana jest osoba zobowiązana do jego zapłaty. Nie było też sporne co składa się na substrat zachowku. Nadto na rozprawie w dniu 20 września 2012r. strony uzgodniły wartość darowizny przeznaczonej na kupno samochodu na kwotę 20.000zł. Jediną kwestią sporną pozostała wartość udziału wynoszącego 5/6 w nieruchomości położonej w Z. przy ul. (...). Wartość spornego udziału Sąd I instancji ustalił przy pomocy dowodu z opinii biegłego. Uwzględniając powyższe Sąd Okręgowy uznał, że wysokość substratu zachowku wynosi 719.000 zł, a zachówek należny powodowi to 1/4 tej kwoty czyli 179.750zł stosownie do treści art. 991 § 1 kpc. Nadto Sąd Okręgowy uznał, że w niniejszej sprawie zachodzą szczególnie okoliczności uzasadniające rozłożenie na raty zasądzonego świadczenia (art.320 kpc). Pozwana może bez zwłoki zapłacić powodowi jedynie kwotę 100.000zł, którą uzyskała ze sprzedaży działek, zaś pozostałą część należności będzie mogła zwrócić powodowi po zbyciu swego udziału w majątku spadkowym, co według opinii biegłej może potrwać nawet półtora roku.

O kosztach sądowych i kosztach procesu Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 100 kpc oraz przy zastosowaniu art. 102 kpc.

Od powyższego wyroku apelację wniósł powód zaskarżając go w części oddalającej powództwa oraz orzekającej o kosztach postępowania.

Zaskarżonemu orzeczeniu powód zarzucił:

- 1) błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu zaniżonej wartości rynkowej udziału w spornej nieruchomości wynoszącego 5/6 i określenie jej w wysokości 579.000zł w oparciu o zakwestionowaną przez powoda opinię, a w konsekwencji zaniżenie wartości masy spadkowej;
- 2) niewyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych polegające na nieustosunkowaniu się przez Sąd I instancji do złożonego przez powoda wniosku o przedstawienie kont bankowych, na których mogły znajdować się środki wchodzące w skład masy spadkowej;
- 3) naruszenie przepisów prawa procesowego, a w szczególności art. 279 kpc poprzez niedopuszczenie dowodu z opinii drugiego biegłego w sytuacji, gdy powód zakwestionował wydaną w niniejszej sprawie opinię, korzystając z prawa wyboru biegłych i ich liczby;
- 4) naruszenie prawa procesowego, a w szczególności art. 130 kpc w zw. z art. 102 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych poprzez niewezwanie strony

pozwanej do uzupełnienia braków formalnych i zobowiązanie jej do złożenia oświadczenia o stanie majątkowym, a w konsekwencji niezasadne odstępianie od obciążenia pozwanej pozostałą częścią kosztów.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty powód wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części i zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kwoty 99.917zł, ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania z uwzględnieniem kosztów postępowania za obie instancje.

W piśmie procesowym z dnia 28 października 2012r. wniesionym osobiście przez powoda zarzucił nadto skarżący:

- 1) naruszenie przepisów prawa procesowego, a w szczególności art. 328 § 2 kpc poprzez nie przytoczenie przepisów prawa będących podstawą rozstrzygnięcia w części odnoszącej się do ustalenia biegu odsetek ustawowych;
- 2) naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez nie zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda odsetek ustawowych od dnia 26 stycznia 2012r. do dnia 24 września 2012r.

Pozwana w odpowiedzi na apelację powoda wniosła o jej oddalenie i zasądzenie od powoda na swoją rzecz zwrotu kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda jest w części zasadna.

Rację ma skarżący podnosząc, że przysługuje mu roszczenie o odsetki ustawowe od roszczenia głównego za opóźnienie, za okres od dnia doręczenia pozwanej odpisu pozwu (k.26), tj. od dnia 26 stycznia 2012r. do dnia wydania wyroku, tj. do dnia 24 września 2012r. stosownie do treści art. 481 § 1 kc, ponieważ rozłożenie płatności roszczenia na raty nie pozbawia wierzyciela możliwości żądania odsetek od dnia wymagalności roszczenia do dnia wydania wyroku (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2006r., sygn. III (...) Lex nr 203857). W tym zakresie zaskarżone orzeczenie podlegało modyfikacji poprzez uwzględnienie żądania powoda dotyczącego

odsetek ustawowych za opóźnienie, wobec czego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 kpc orzekł jak w punkcie I sentencji wyroku.

W pozostałym zakresie zarzuty apelacji nie zasługiwały na uwzględnienie, a w szczególności niezasadnie skarżący zarzucał Sądowi I instancji naruszenie art.328 § 2 kpc. Zgodnie bowiem z aprobowanym w orzecznictwie poglądem zarzut ten może być skutecznie podniesiony jedynie w wyjątkowych sytuacjach, gdy treść uzasadnienia uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny motywów, które doprowadziły do wydania orzeczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2010r., I(...), niepubl., Lex nr 577821; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2010r., II (...), niepubl., Lex nr 577847; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2009r., I CSK, niepubl., Lex nr 553674), z czym jednak nie mamy do czynienia w niniejszej sprawie. Z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia wynikają bowiem w sposób jasny i zrozumiały motywy, którymi kierował się Sąd I instancji wydając zaskarżony wyrok.

Ponadto, wbrew odmiennym twierdzeniom skarżącego, Sąd I instancji dokonał prawidłowej oceny zebranego materiału dowodowego bez przekroczenia granic określonych w art.233 § 1 kpc i właściwie ustalił wszystkie istotne dla sprawy fakty, zaś Sąd Apelacyjny ustalenia te aprobuje i przyjmuje za podstawę własnego rozstrzygnięcia.

Chybiony jest zarzut błędu w ustaleniach faktycznych dotyczących wartości rynkowej udziału w spornej nieruchomości w sytuacji, gdy powód nie zakwestionował skutecznie opinii biegłego, przy pomocy której poczyniono ustalenia w tym względzie. Zaznaczyć także należy, że biegła odniosła się do zarzutów powoda w sposób przekonujący i logiczny na rozprawie w dniu 20 września 2012r. wyjaśniając, że nieruchomościami porównywalnymi w przypadku spornej nieruchomości nie są nieruchomości o powierzchni kilkuset metrów kwadratowych, z czym należy się zgodzić. Niewątpliwie istnieje różnica w cenie za metr kwadratowy działki mniejszej, a działki większej, ale jest ona uzasadniona w świetle zasad doświadczenia życiowego oraz właściwego kojarzenia faktów i wynika z faktu, że działki pod budownictwo jednorodzinne o typowej powierzchni są bardziej atrakcyjne dla nabywców, gdyż ich powierzchnia umożliwia wybudowanie domu, zaś cena za całą nieruchomość jest znacznie niższa niż w przypadku działek większych, co ma niebagatelne znaczenie, zwłaszcza gdy weźmie się pod uwagę, że zakup działki jest finansowany najczęściej w drodze kredytu bankowego. Zauważyć

także należy, że wyceny nieruchomości dokonuje się według stanu nieruchomości istniejącego na dzień otwarcia spadku, a zatem skoro na ten dzień sporne nieruchomości nie były podzielone na działki o typowej powierzchni pod budownictwo jednorodzinne, to brak było podstaw do wyceny tej nieruchomości przy uwzględnieniu cen dla działek typowo budowlanych. Tymczasem na ceny właśnie takich działek powoływał się powód. Nadto ceny wskazywane przez powoda nie były cenami transakcyjnymi, lecz ofertowymi. Zauważyć także należy, że działka nr (...) ma niekorzystny kształt, przez działkę w przyszłości ma przebiegać droga, a nadto znajduje się na niej linia napowietrzna średniego napięcia z wyodrębnionym pasem ochronnym o szerokości 13 metrów. Na działce nr (...) posadowiony jest budynek mieszkalny objęty ochroną konserwatorską, zaś działka nr (...) ze względu na niewielką powierzchnię, kształt i usytuowanie w praktyce może zostać nabyta jedynie przez właścicieli nieruchomości sąsiednich. Co istotniejsze

sporna nieruchomość stanowi współwłasność dwóch osób i na dzień otwarcia spadku miała charakter rolny, nie zaś budowlany. W tym stanie rzeczy zarzuty skarżącego nie zasługiwały na uwzględnienie, ponieważ pomijały powyższe okoliczności skupiając się jedynie na kwestii ceny i to działek o mniejszej powierzchni o typowo budowlanym przeznaczeniu.

Nietrafny jest zarzut naruszenia art. 279 kpc poprzez niedopuszczenie dowodu z opinii kolejnego biegłego, ponieważ strona nie może skutecznie powoływać się na uchybienia przepisom prawa procesowego, jeżeli w odpowiednim czasie nie złożyła zastrzeżenia w trybie art. 162 kpc, z czym mamy do czynienia na gruncie niniejszej sprawy. Wobec niezłożenia takiego zastrzeżenia skarżący utracił możliwość kwestionowania zasadności postanowienia Sądu I instancji oddalającego wnioski o dopuszczenie dowodu z opinii kolejnego biegłego w toku postępowania apelacyjnego, zaś jego zarzuty i wnioski w tym względzie nie zasługiwały na uwzględnienie.

Co się tyczy kwestii środków pozostawionych przez spadkodawcę na rachunku bankowym - odmiennie niż podnosi skarżący - Sąd I instancji odniósł się do tej kwestii i została ona wyjaśniona przez pozwaną w odpowiedzi na pozew (k.28-33) oraz załączonym do niej oświadczeniu (k.44), zaś powód w żaden skuteczny sposób nie zakwestionował jej twierdzeń w tym względzie. Z tej przyczyny zarzuty apelacji okazały się chybione.

Reasumując, prawidłowo Sąd I instancji ustalił skład i wartość majątku stanowiącego podstawę do obliczenia substratu zachowku, a w konsekwencji także wysokość zachowku przysługującego powodowi stosownie do treści art. 991 § 1 kpc i art. 994 kpc oraz rozłożył płatność roszczenia na raty (art. 320 kpc), zaś Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko i ocenę prawną Sądu Okręgowego w tym względzie.

Niezasadnie kwestionuje skarżący rozstrzygnięcia Sądu I instancji zawarte w zaskarżonym wyroku, a dotyczące kosztów sądowych i kosztów procesu.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że w zakresie w jakim powód był zwolniony od kosztów sądowych, a jego roszczenie okazało się niezasadne i nie zachodziła podstawa do obciążenia nimi pozwanej, słusznie Sąd Okręgowy uznał, że obciążają one powoda i nakazał pobrać je z zasądzonego na rzecz skarżącego roszczenia stosownie do treści art. 113 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity - Dz. U. z 2010r., Nr 90 poz. 597 ze zm.). Skarżący dla poparcia swojego stanowiska nie przedstawił przekonujących i logicznych argumentów, które mogłyby przemawiać za odmienną oceną tej kwestii.

Co się tyczy odstąpienia od obciążania pozwanej kosztami sądowymi brak jest podstaw do przyjęcia, by doszło do naruszenia 130 kpc w zw. z art. 102 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Pozwana przedłożyła bowiem oświadczenie obrazujące jej sytuację majątkową i rodzinną (k.50 i k.130). Nadto słusznie Sąd I instancji uznał, że w sprawie zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek przemawiający za odstąpieniem od obciążania pozwanej tymi kosztami z uwagi na jej trudną sytuację życiową wynikającą przede wszystkim z faktu, że samotnie wychowuje syna, który wymaga specjalistycznej pomocy psychologicznej - pedagogicznej (k.140-141). Przeciwnie twierdzenia skarżącego w tym względzie nie zasługiwały zatem na uwzględnienie.

Prawidłowe jest rozstrzygnięcie Sądu I instancji o kosztach procesu należnych powodowi od pozwanej, zaś uwadze skarżącego uszło, że koszty procesu obejmują oprócz kosztów zastępstwa procesowego także poniesione przez stronę koszty sądowe (art.98 kpc). Koszty takie pozwana poniosła w postaci uiszczonych zaliczek na poczet wynagrodzenia biegłego w wysokości 1.000zł, a zatem łącznie z kosztami zastępstwa procesowego pozwana poniosła koszty procesu w wysokości 8.217zł (7.217zł koszty zastępstwa procesowego plus poniesione koszty sądowe w wysokości 1.000zł), a zatem powód winien zapłacić pozwanej kwotę 2.876zł, nie zaś jak wskazano w apelacji 2.625zł. W konsekwencji różnica podlegająca zasądzeniu na rzecz powoda - jak słusznie ustalił Sąd I instancji - wyniosła 1.816zł, a przeciwnie zarzuty skarżącego są niezasadne.

Kierując się przedstawionymi motywami Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 kpc oddalił apelację powoda jak w punkcie II sentencji wyroku uznając ją za bezzasadną.

O kosztach postępowania odwoławczego Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z art. 108 § 1 kpc i w oparciu o § 6 pkt 1 i § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348) obciążając nimi - zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania - pozwaną jako stronę przegrywającą postępowanie apelacyjne.